

Arabské revoluce 2011: nástup demokracie nebo islamismu?

Pod tímto názvem připravuje novou knihu profesor PhDr. Eduard Gombár, ředitel Ústavu Blízkého Východu a Afriky na Filosofické fakultě UK. Novináři Pražského jara si jej pozvali na poslední středeční setkání. „Vážení přátelé, moje odborné pole působnosti je islámský svět,

**Ve středu 14. prosince 2011 se koná
od 14;30 hod. tradiční posezení u štrúdlu
spojené s výročním shromážděním KNPJ v Presscentru**

Syndikátu novinářů ČR, Praha 1, Senovážné nám. 23 – 3. poschodí

zejména arabský svět. Jsem arabista kromě těch zmíněných aktivit. Byl jsem požádán, abych udělal takový úvod o problematice soudobého islámu a zároveň – v podstatě ve spojitosti s tím – promluvil k arabskému jaru, i když už je podzim.“ Zmínka o aktivitách profesora Univerzity Karlovy,

Pokračování na stránce 14.

Pasti české mediální krajiny historické i současné podle Karla Hvižd'aly

Na setkání ve středu před 28. říjnem pozvala Mirka Humplíková svého kolegu z někdejší redakce Mladého světa Karla Hvižd'alu.

„Všichni vidíme, jak se zužuje prostor pro média a jak se mění mediální svět nejen u nás, ale v celé Evropě. Karel obhajuje tradici kva-

litní novinářiny a také mu jde o pravdu slov. Dnes už to není ani novinář, říkájí mu mediální expert;

Pokračování na straně 2.

Pasti české mediální krajiny podle Karla Hvížd'aly

Pokračování ze strany 1.

sám o sobě tvrdí, že je archivář nebo...“

„...kronikář,“ přerušil ji host.

„...a restaurátor slov – ono je to tak trochu patetické. Dneska je tady Karel jako mediální expert. Přednese vám výťah ze své přednášky, kterou měl v Rudolfinu, kde je výstava Kontroverze, a v doprovodných akcích – včera to byly dva týdny – tam s ní vystoupil.“

▪ Nejen roky, ale i ck. vlastenské posláni aneb výťah z výťahu přednášky

Měla název *Česká mediální krajina a její pasti*; když se chceme na ty pasti podívat důkladně, musíme se podívat na pasti historické, které jsou dány rozdílným vývojem médií ve střední Evropě a hlavně u nás, vůči celé Evropě; potom se musíme podívat na ty nové pasti, které zažíváme hlavně od roku '89.

...první noviny, dneska se nejčastěji uvádí *Relation*, vyšly roku 1605 ve Štrasburku, 1609 *Aviso* v Hamburku; u nás první skutečné normální noviny v r. 1789¹ – čili téměř dvě stě let později. A ještě mají jiný profil. Noviny, které vycházely ve

staré Evropě, byly vlastně principiálně businessové noviny na inzerci. Tak jako dřív knížecí písaři posílali knížeti seznamy zboží, které bylo ve skladech – také ve Štrasburku a Hamburku, přístav a jedna z největších křižovatek cesty z východu na západ, kde byly ty největší sklady, ty první noviny vznikaly.

Byly doplněny tím, čemu bychom dneska řekli, černá kronika. Vyzpovídali kočí a ti vyprávěli o tom, kde se nejvíc přepadává, v jakém stavu jsou cesty. Postupně se tam dostávaly skutečně informace, kde byl požár, kde je válka, kde vymřela nějaká oblast atd. Teprve mnohem později se začaly budovat sítě zpravodajů. Z těchto dvou měst se přesunuly noviny do Benátek, Amsterdamu, do Londýna atd.

Kramerius u nás založil noviny, na rozdíl od těchto novin měly jiný obsah a jiný účel. Vydával ck. vlastenecké noviny, my jsme se jimi učili česky, hygienu, osvětu, byly tam vyhlášky císařského dvora, bylo to úplně o něčem jiném, než noviny západní.

V době, kdy s tím Kramerius začal, vlastně už od r. 1780 vychází *Neue Zürcher Zeitung*, které jsou považovány za nejstarší klasické noviny, které měly strukturu, jakou mají dnešní noviny; a 1788 *Times* v Londýně atd. Tady vidíte to první zpoždění.

¹ K. Hvížd'ala není historik, ve svém eseji, v jehož žánru proslovil úvodní přednášku, mohl proto pominout *Českého postilionu*, který začal vydávat tiskař Rosenmüller „jenom“ 110 roků po novinách hamburských a po dvou třetinách 18. století prodal tiskaři Schönfeldovi, jenž k redakci najal Václava Matěje Kramera.

▪ Cenzura: 1695 zrušena ve Velké Británii

Druhou pastí jmenoval KH cenzuru; založil ji mohučský biskup 42 let po Gutenbergovi (spojil staré i svoje vynálezy do knihtisku v r. 1445). U nás byla zrušena teprve 1989 (pár dnů v r. 1848 a 1968 nemělo vliv na způsob myšlení lidí atd.).

Třeba Kramerius si velice stěžuje na koci 18. století, že má strach ze zásahů cenzury, přestože se víc zabýval osvětou, přece jen si postupně – protože překládal *Wiener Zeitung* – začal budovat síť vlastních korespondentů nejen po Čechách, ale po monarchii, a to se samozřejmě některým lidem nelíbilo.

Přístup ke všem informacím byl uzákoněn ve Švédsku v r. 1776, u nás poprvé v r. 2009 – a dodnes se nedodrжуje.

My jsme vůbec neprošli tou velkou periodou jako velká Británie, kam vlastně už od Montaigne se přesunulo samostatné myšlení, v 18. století vítězí v novinách esejistika a jako způsob cvičení odporu vlastně do dneška probíhá studium universitní a na lepších gymnasiích tak, že každý semestr končí esejem; to je povinná disciplína, ve které se musí student přit se svým kantorem nebo

oficiálním názorem. Pokusit se jej vyvracet, mít na něj jiný názor. Tady vidíte, jak je to velká past nejen české žurnalistiky, ale i české společnosti, která k tomu nebyla trénována. To jsou zásadní posuny, které nás liší od staré Evropy, ale ono to pokračovalo dál. Tím, že nefungovaly noviny obsahově, jak je známe z okolního světa, docházelo k něčemu podstatnému, co poškozovalo společnost a vlastně poškozuje do dneška, že tu nevznikaly morálně legální autority mimo establishment, které by cvičily lidi myšlenkovému vzdoru proti oficialitě.

U nás první takovou osobností byl až **Karel Havlíček Borovský** v půlce 19. století. Ale v každé zemi bychom takových osobností už našli hodně - Franklina, Lessinga...

▪ Parteikracie ovládla i noviny

Už v 19. století, nedlouho po Havlíčkovi, vzniká liberální teorie tisku, ve které se hovoří o tom, že noviny mají plnit kromě té informativní a zábavné i funkci kontrolní vůči moci. Tohle se podařilo etablovat postupně; i ve staré Evropě to mělo různé fáze, protože tisku se v 19. století velice rychle chopily politické strany a sloužil jim jako prostředek propagace té které strany. To trvalo léta²; konec toho stranic-

² U nás proti tomuto i dalším projevům parteikracie vystoupili v r. 1895 signatáři *Mani-*

kého tisku přineslo až období po II. světové válce, kdy se začaly ve staré Evropě noviny osamostatňovat – poslední stranické noviny v Německu, sociálnědemokratický *Vorwärts*, zanikly koncem 50. let.³

Podíváme-li se na mediální krajinu, filosoficko-sociologickou škálu od sociálně demokratické přes liberální po pravicovou – např. *Süddeutsche Zeitung*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Die Welt*; nebo *Corriere della Sera*, *La Stampa*, *Repubblica* – v každé zemi se přes všechny ty současné pasti noviny udržely, ale už nejsou přímo navázané na strany, naopak, i když zastávají názory velmi blízké, tak se k těm straně chovají silně kriticky, poněvadž tou kritikou se dostává do těch médií vlastně ten odstup, a to je to, co vlastně je dělá zajímavými. Jinak když ty noviny ten odstup nemají, tak se vlastně k těm mocným nemají, jsou nudné, protože jen opakují to, co je oficiálně sdělováno.

---

festu moderny, kterými byli literáti, kterým bylo od 26 do 34 let, shromáždění kolem revue *Rozhledy* (iniciátorem manifestu byl spisovatel, divadelní a literární kritik F. V. Krejčí, autorem textu J. S. Machar a třetím nejmladší F. X. Šalda). Blíže o nich na www.publica.cz článek *Nejen signatář manifestů, ale jejich spoluvůrce*; na manifest upozornil minulý měsíc v rozhovoru pro *Literární noviny* Jacques Rupnik.

³ A to ještě přežívaly jako vnitrostranický týdeník a měsíčník, jehož předplatné tvořily členské příspěvky SPD; jako noviny zanikly velice brzy.

V době, kdy se noviny začínají osamostatňovat, u nás je možné za jediné nestranické noviny, které někdo četl, považovat *Lidové noviny*, které vydával Stránský. Byly úspěšné, i když náklady byly hodně nízké (začínaly na 6 tisících, většinou měly za I. republiky 20, maximálně 40 tisíc, oproti populistickým novinám, které měly náklad 400 tisíc). Podíváte-li se na ty *Lidovky* dneska, zjistíte, že byly mnohem horší, než jsou dnešní noviny. Že vlastně Peroutka a jeho úvodníky nebo analýzy tam jsou velice výjimečné. Takových lidí tam bylo pár. Ty ozdoby, co psali spisovatelé, tam byly krásné – ale to jsou výjimky, úroveň zpravodajství nebyla moc vysoká.

▪ Bulvár u nás zrodila politická msta

Současně s vynálezem rotačky a vznikem obchodních domů, které produkovaly velké množství inzerce, se zrodil bulvár. Podle názvu už je zřejmé, že se zrodil ve Francii, a název dostal také proto, že to byly v 2. půlce 19. století první noviny, které se prodávaly na ulici. Před tím byly všechny noviny předplatitelské a dodávaly se do úřadu a domácností. V naší Evropě se tomu říkalo různě: Penny Press, Grosch Press; jediná výjimka je v Americe, kde se to začalo nazývat Yellow Press, žluťácké noviny.

Nejspíš proto, že Joseph Pulitzer přišel s nápadem zveřejňovat ve

svých novinách komiksový trip, jehož hlavní postavou se stal Yellow Kid. A tak se této postavičce říkalo proto, že měla žlutou košilku, do níž se psal text: tenkrát ještě nikdo nepřišel na nápad bublin. A ta košilka byla žlutá proto, že to byla barva, která nejméně prosvítala. A právě i díky tomuto komiksu, kterému rozuměli i ti, co moc anglicky neuměli, a v němž list reagoval na aktuální starosti lidí v New Yorku, se mu podařilo tak rychle zvýšit náklad.

Ten trip – byly to jen tři obrázky – byl ohromně důležitý moment. Nejen že reagoval na konkrétní věci v New Yorku, byli tam konkrétní lidé, konkrétní ulice, konkrétní situace. Ale mluvil také basic english, že to dokázal přečíst i ten, kdo moc anglicky neuměl. Od r. 1883 vydával Pulitzer *New York World* a dokázal za dva roky zvýšit náklad z 15 tisíc na 600 tisíc výtisků.

Bulvár vznikl z komerčních důvodů kvůli inzerci a byl doplňován jen nutnými informacemi, mluvil jazykem ulice, až teprve později začal plnit podstatné sociální funkce, kterých se většinou uvádí pět:

1. přináší informace o politice mezi lidmi, kteří by normálně noviny nikdy nečetli;
2. pěstuje kult úspěšnosti, publikuje story těch, kdo se vyhrabali z ničeho a stali se slavnými, bohatými;

3. přináší zadarmo servis pro ty, kdo nemají na advokáty, neumějí jednat s úřady;

4. zkanalizovává potřebu neukoje- nou po krvi a sexu;

5. až půlku obsahu tvoří sportovní rubrika – a bývá často i nejlépe dělaná ve srovnání s jinými novinami.

Nic z toho neplatí takhle plošně, všude je to jinak: jsou země, kde dodneška bulvární noviny neexistují jako Itálie, Španělsko (tam jsou lidé saturováni televizí); země jako Velká Británie, kde je bulvárů nejmíc (poslední číslo se uvádí 11), jsou mnohem sofistikovanější. Je tam nejtvrdší bulvár, který si všechno buď inscenuje, nebo dokonce vymyšlí. Takže struktura bulváru, jak jsem ji popsal, nejspíš odpovídá německému Bildu, kam také píše velice renomovaní a zdatní odborníci. I novinářská profese tam má, stejně jako v Británii, znaky vysoké profesionality. Rozhovor s premiérem nebo kancléřem na 35 řádků, je kumšt a nedokáže to každý.

U nás má bulvár úplně jiné kořeny: vznikl ze msty. Když vypověděli Masaryk a Beneš⁴ Jiřího Stříbr-

---

⁴ Masaryk poslal Edvarda Beneše do Čs. národně socialistické, kde neměl – na rozdíl od ostatních velkých stran – svého člověka. I když oba jeho bratři (nejstarší Václav, u něhož žil Edvard za svých studií v Praze, a Vojtěch, dlouholetý senátor a poslanec parlamentů po r. 1945) se angažovali v Čs. sociální demokracii,

ného z politiky, založil se svým bratrem vydavatelství Tempo, kde začal vydávat *Polední list*, *Expres*, *Šejdrem* a další. Motivace byla jen politická msta, proto byl také silně zpolitizovaný. Je to hrozně hrubé, nízké, bez humoru. Začal na tom sice vydělávat, ale byl to obrat jenom z politické situací uvnitř ČSR, nešlo o business, jak to vidíme na Západě. Ještě je zajímavé dodat, že rozkol Jiřího Štříbrného s masarykovsko-benešovským establishmentem byl kvůli korupci. Prokázali mu korupci, bylo to něco podobného, jako zažíváme teď. Jenže se kvůli tomu neodchází.

▪ Tři krize, které snížily počet míst pro novináře

Nejnovější pasti jsou ty tři mediální krize, které nastaly po druhé světové válce: první byla v 60. letech, kdy se přestěhovalo nejvíce inzercí z printů do televize, s tím ubýly příjmy a začalo první vyházování – restrukturalizace. Další krize se datuje do let 2002-03, kdy začal největší odliv z printů, ale i z TV na internet, a poslední máme

---

Edvard se stal místopředsedou ČSNS a přispěl k tomu, že strana se vrátila k adjektivu „socialistická“ a odmítla politicky neutrálnější označení Čs. strana národně „sociální“. K němu se vrátili až po roce 1993 ti, kdo toužili provést obrát doprava jako Hirš, Čejka a tzv. „liberální“ proud, ale výsledkem bylo rozdrobení zbytků strany do několika subtilních stránek.

od roku 2008 a probíhá dodnes. V r. 2008 se snížil náklad printů o 10 %, 2009 o 20-30 %, loni to bylo ještě o 6%, ale teď už to pokračuje a předpokládá se, že to bude horší v 2. pololetí.

V Německu, které znám nejlíp, odešlo v letech 2002-03 od novin 10 tisíc novinářů, část se jich zaměstnala v PR agenturách, ale ostatní museli změnit svou profesi. Ve třetí krizi některé tituly naopak díky jí začaly zvyšovat náklady: *Wall Street Journal* a *Financial Times* šly třetinou nákladu nahoru, dokázaly to vybalancovat tituly jako *The Economist* a *Der Spiegel*, když trochu zdrazily inzerci a zvýšily kupní cenu, a dál se prodává 1,2 miliónu nákladu.

Vydavatelé mají tendenci snižovat rozsah: kratší články, víc grafiky, fotografií atd. umožní snížit počet redaktorů, do médií snáze pronikají konstruované PR zprávy, protože není tolik lidí, aby je mohli rešeršovat. Tím upadá kvalita médií všude.

Dneska už je v Americe zaměstnáno o 10 % víc lidí s novinářským vzděláním v PR agenturách než v redakcích. Západní Evropa se blíží 50:50 % a u nás to pravděpodobně bude za chvíli taky tak. Přitom počty redaktorů u nás jsou komicky malé. Zatím co *Hospodářské noviny* a *Lidovky* mají 50 redaktorů, *MF Dnes* asi stovku, ve stejné době šéfredaktor *Süddeutsche Zeitung* se ptá, jestli je možné dělat ještě seriózní noviny

s menším počtem než 300 redaktorů. *New York Times* mají po těchto krizích 1 200 redaktorů, ale před nimi jich měly 2 500. Do toho se počítají i rešeršisté; co já vím, *Der Spiegel* má teď v rešeršním oddělení 56 redaktorů, kteří jen kontrolují, co novináři napíší, nebo připravují podklady. Je to mnohem víc, než má u nás *Respekt* vůbec redaktorů. My se pohybujeme v tak malých číslech, že jsme ve všem naprosto nesrovnatelní. Přístup by musel být mnohem sofistikovanější, partikulárnější, a bychom i s nižšími čísly byli schopni podávat informace, které někdo pak může brát vážně.

Na Petřinách, kde jsem si koupil po listopadu '89 byt, nakoupili tehdy byty pro korespondenty, které měli v Praze. Ráno jsme v garáži měli vždycky takovou první informační schůzku, co se kde děje. Pamatuji, jak mi říkali všichni, že se tu nikdy nemůžou na žádnou informaci od českých novin spoléhat a musejí to dlouho ověřovat. Vlastně součást toho, co jsme tam u aut probírali, bylo, na koho se mají obrátit, aby zjistili, jestli je pravda, co se u nás publikuje. Dneska už tam nikdo není, protože všechna místa korespondentů jsou vlastně zrušena. Zůstává jen George Schmidt, ale ten dělá na vlastní triko pro troje noviny. Jinak se všechno dělá z Drážďan, Mnichova nebo Vídně. Jsme

naprosto nezajímaví; všichni se zajímají jen o Polsko a Turecko jako nové regionální mocnosti. My nejsme ani tak zajímaví jako Maďarsko, kde jsou teď ti extrémisté a mají to tam z Vídně kousek.

▪ Média veřejné služby

Po r. 1948 i 1968 se vše utužilo; nedošlo k osamostatnění ani u printových médií, ale ani u elektronických.

Další pastí je, že veřejnoprávní média jsou u nás zpochybňována. I prezident o nich mluví s opovržením, že to je jako kočkopes nesmysl; že prý Spojené státy třeba to nemají, což je lež. Protože Public Broadcasting Service je založena právě na principech podle BBC z finančních důvodů. Veřejnou službu v každé zemi někdo vykonává; tam, kde je musely vykonávat privátní instituce, musí být dohled, zda je vykonávají. Jak se zvyšuje počet stanic rozhlasových i televizních, tak bylo těch hlídačů tolik, že byli dražší, než lidé ve veřejnoprávních médiích. A tak v 60. letech přistoupili na britský model, který je velice přesný a nejde o žádného kočkopsa.

Tenhle model využili britští důstojníci i při okupaci Německa po válce; nařídili, jak to má vypadat a Němci to přesně začali plnit. Velice rychle pochopili, jaké má veřejná služba přednosti, a naopak ještě to dovedli k větší dokonalosti, protože Německo vychází z tradice, že spol-

kové země pocházejí ze samostatných knížectví, takže mediální zákony jsou v každé spolkové zemi trochu odlišné, aby se napasovaly na místní poměry. Hlavně se jim podařilo totálně odříznout vedení politických institucí, partají a vlády, což jde něco, co se nám ani náhodou nepodařilo dodneška. U nás jsou obsazeny mediální rady podle stranického klíče a tím pádem opakujeme chyby a modely, které už dělala I. republika.

V staré Evropě hrají rovnocennou roli občanská sdružení, církve, univerzity atd., a proto mediální rady většinou jsou obsazovány jimi; v každé zemi to je jinak, ale v Německu to tak je. Odtamtud jsme sice ten zákon opisovali, ale z mnoha důvodů nedůsledně. Jeden důvod, proč to nešlo opsat, byl, že u nás neexistovala občanská společnost a církve, ani univerzity nebyly dostatečně emancipované – a dodnes nejsou schopné - hrát ve veřejném prostoru jasnou roli v nějakém dialogu. Základní klíč pro obsazování mediální rad spočívá v tom, že jsou tam zastoupení po jednom všechny relevantní parlamentní strany, všechny relevantní církve, všechny velké univerzity, všechna velká občanská sdružení, největší odborové organizace. Proto se tam počty radních pohybují od 33 do 77 osob. Ta-

ky je manipulace samozřejmě mnohem ztíženější.

Padla poznámka: sebevýznamnější osobnost nemá šanci se do Rady ČT dostat, protože strany si tam v Parlamentu dosadí svoje lidi; snad teď může být nějaká změna, když je v jejím čele spisovatel a dramatik

Ale nemá sebemenší šanci, protože ten zákon je tak nastaven. Musela by být větší vůle na jeho změnu. Tlak občanů a občanské společnosti u nás nestačí. V Německu by to nešlo, protože tam zákon taxativně vymezuje organizace, které do rady své zástupce musí poslat. U nás to obešli, a tak tam mohli být včelaři, koulařky a nevím, kdo - tím pádem to šlo k čertu. Navíc to nemuseli být odborníci. V Německu jsou v radě často profesori, kteří se tou mediální problematikou zabývali, a když je třeba některá církev neměla, tak si je k tomu najímala. Byli placeni, ne státem, ale tou organizací. Mediální rady se tam scházejí jen dvakrát nebo třikrát do roka. Jejich role je volit ředitele a dbát na to, zda se dodržuje mediální zákon a jestli se plní rozsah veřejné služby. Musí naplňovat veřejnou službu pro všechny relevantní skupiny obyvatel. Tyto rady můžou dávat návrhy na změnu zákona, aby když se vynoří nějaké další minority nebo dobře organizované sdružení, byly (podle nove-

ly) zastoupeny v té příští mediální radě.

Jsou tam ještě další zásadní rozdíly, které my jsme nerespektovali: členství v radách je čestné, zatím co u nás se za členství platí. Tam není možné odkládat do rad politiky atd. Jak ředitel, tak radní jsou neodvolatelní; může je odvolat jen soud pro zpronevěru nebo jiné morální delikty, které jsou trestné. To je samozřejmě důležité – musí po celou dobu spolu vycházet. Podobně není možné veřejnoprávní média vydírat na základě nezvyšování poplatku, protože to je automatické podle hodnoty spotřebního koše a inflace.

Média si na Západě vydobyla velký a široký prostor, aby si někdo dovolil ovlivňovat je; i když po posledních krizích ekonomických tyto snahy tam už jsou taky. Jen jednou, pamatuji si, selhaly kancléři Kohlovi nervy, když viděl, co tam o něm tvrdí ve zprávách, zavolal tehdejšímu intendantovi – tak se tam jmenuje generální ředitel – Friedrichu Nowotnému a vynadal mu. Intendant ještě na konci týchž zpráv oznámil, že došlo k pokusu o ovlivnění, a kancléř měl z toho ostudu.

▪ **Jak odpovídal KH na otázky, které se týkaly novin a časopisů u nás**

Pro kvalitu zpravodajství považuje KH za seriózní *Hospodářské noviny*. Porovnával, jak nakládaly noviny a časopisy o Kaddáfího zabití. Právě před cestou na besedu

připravoval pro Radiožurnál odpověď na otázku *Co vás, pane Hvízdalo, zaujalo tento týden v médiích?* Na webové stránce, kde jsou tituly všech novin na světě, jich prošel pár set, ale zkrvaveného Kaddáfího našel jen ojedinele.

U nás byly *HN* jediné noviny, které ho neukázaly s tím zkrvaveným obličejem a tělem. Ani na titulu listu to neměly. Z celé Ameriky to bylo pět nebo šest žurnálů, z toho dva bulváry z New Yorku, jeden patřil Murdochovi; v Brazílii toho bylo víc, ale jinak to je naprosto výjimečné; ale u nás to měli naprosto všichni a na mnoha stránkách, *Právo* a *MFD* velice brutálně.

Řadíme se velice nízko, a přitom si to neuvědomujeme, že vysíláme o sobě signály, za které bychom se mohli spíš stydět... Je mi to prostě líto, když to tak člověk vidí.

▪ Někdo chce být víc napravo, někdo, jako třeba *Právo*, víc nalevo, zatím co ostatní noviny lze považovat do značné míry za středové či pravicové. Místo cenzury tady působí zřejmě ekonomické tlaky, které mají silný vliv na profil listu. Ale ne, co se týče toho, co je politikum. Oni si konkurují v prodejnosti. Tím pádem – říká se – dělají marketingové noviny podle **průzkumu**. Třeba *MFD* jej dělala svého času každý den. Každé ráno v 9 má na stole šéfredaktor seznam článků, které lidi četli nejdřív, které četli do

půlky, které odložili po titulku atd. Z toho jim vyjde hierarchie témat a slov. Takže oni věděli, že Klaus jim zvýší náklad o 20 tisíc výtisků, Havel o 10, krev o něco, sex o něco, peníze o něco. Ale měli přímo i slovíčka: když se mluví o tom, tak to zvýší náklad. Podle toho ty noviny strukturovali.

▪ Další připomněl, že *Právo* je u nás jediný nezávislý titul v českých rukách.

Tak on už tak nezávislý není. Hlavně přes inzerci a všechno další. Vydávat deník je strašně velká investice. Je tam vidět, jak je navázané třeba na Novu. Když jsme dělali rešerše, tak vyleze, jaké zdroje tam jsou. Svým způsobem to dlouho anomálie byla. Pan Porybný tím, že žil dvanáct let na Západě, jak v Americe, tak ve Francii, se dovedl velmi rychle v nové situaci orientovat a dokázal to dlouho balancovat na hranici. Je to svou podstatou levicově zaměřený člověk, a díky tomu, že tam má mladé lidi takového typu, jako je třeba Saša Mitrofanov, dokáže být – přestože je levicový – k levici silně kritický, strukturovaně, sofistikovaně kritický, a tak tomu dodává věrohodnost v komentářích.

Na druhé straně, protože je dědic Rudého práva, musí strašně dbát na kvalitu nezávislého zpravodajství. Takže já sám si třeba to zpravodajství s chutí čtu.

▪ Čeští miliardáři se zmocňují médií

Za velký problém označil KH strukturálně-majetkové změny na mediálním trhu.

V současné době skoro všechny mediální skupiny jsou na prodej. Nejvíce o to mají zájem místní miliardáři - Babiš, Bakala, Soukup atd. Soukup už koupil kromě Medey, která dělala Paroubkovi superkampaň, *Instinkt* a *Týden* a projevuje zájem o další média, je možné, že doopravdy vybuduje hodně rychle nějakou silnou skupinu. O podobný marketingový kalkul jako on se snaží i Babiš. Na koho ten je politicky napojený, nevím, ale jako jediný z miliardářů si našel roli „kajičného hříšníka“. Že bude teď bojovat s korupcí, ač on na korupci zbohatnul. Patřil k zakladatelům tohoto systému a dělá ze sebe polepšeného hříšníka. Ale těžko mu věřit.

Ti všichni jsou navázaní na nějaké politiky; tím vlastně vzniká takový nový konglomerát, ze kterého se kdysi noviny totálně odvázaly, a to je spojení médií, businessu a politiky. To je to nejnebezpečnější, co média v budoucnu začíná ohrožovat. Dnes právě se vede boj o vliv, kdo co koupí. Takže když se na ten půdorys podíváme, tak tohle nebezpečí s může vrátit v mnohem brutálnější podobě, než to bylo.

Neautorizovaný prepis záznamu; redakční úprava a poznámky redakce bulletinu

Aktivity našich členů

▪ **Mgr. MARIE FLEISSIGOVÁ** je šéfredaktorkou čtvrtletníku *Vita Nostra Revue*, který vydává 3. lékařská fakulta UK v Praze; jde o velmi přitažlivě koncipované pediodikum, jak naznačují jeho rubriky v čísle 2/2011: *Res Publica (Hrozby a paradoxy v politickém blázinci)*, *Alma Mater* (o tradicích a ekonomických rádcích), *Zdravotnictví (Ti, co rozhodují – ti, co pomáhají)*, *Věda (Profesorské zamýšlení, Studentské práce)*, *O tempora, o mores (Korupce – problém politický i filozofický)*, *Texty (Přírodovědec o konci dějin)* a *Postskriptum*. Také letošní 3. číslo je velmi poutavé. Erazim Kohák: *Nemám iluze, ale neztrácím naději*, Bedřich Moldan: *Šumava, Stromovka – lunapark*, Michal Anděl, děkan 3. lékařské fakulty UK: *Projev na promocích absolventů*, Richard Rokyta: *Setkání neurovědců a jeho dějiště Florencie* – a další zajímavé stati.

▪ **OPĚT MILAN DUBSKÝ** – sepsal legendu o Mistru Hanušovi – tvůrci Staroměstského orloje jako sličnou knížečku (*Příběh Pražského orloje*, 20 stran 10 x 15 cm, ilustrovaných Romanem Kelbichem) do kapsy každému, kdo tady před tímto světovým unikátem postává každodenně, každou hodinu už po mnoho let. V češtině, angličtině a němčině zatím, ale má připraveny další verze – pro Japonce a návštěvníky, mluvící španělsky a dalšími jazyky. Hledá sponzory, mecenáše, dárce. Před mnoha lety staropražští radní Mistra Hanuše dali oslepit, aby podobné orloje nestavěl jinde u nás či ve světě. Věřme, že současní radní najdou pro Dubského iniciativu pochopení a bude tak odstartována další etapa v souvislosti se staropražským orlojem. (msg)

Nezdolná Libuše Šneková

Před rokem, po krátké hospitalizaci, ukončila svou životní pouť Libuše Šneková, členka našeho klubu, výrazná osobnost rozhlasové publicistiky druhé poloviny 20. století. Z její iniciativy vznikly mnohým z nás dodnes povědomé pořady, například *A léta běží, vážení*.

Do služeb Čs. rozhlasu nastoupila v Brně roku 1946 jako úřednice a po

sedmi letech, už jako redaktorka, byla přeložena do Prahy, kde působila ve vysílání pro ženy. V období politického tání, roku 1963, se na pět let stala první vedoucí redaktorkou velké vnitropolitické rubriky v nedávno nově vzniklé Hlavní redakci politického vysílání. Poznala jsem ji o rok dřív na podzim, po svém nástupu do rozhlasu,

jako pěkně oblékanou energickou a věcnou ženu se smyslem pro humor, která dokáže říci do očí i nepříjemné věci. Ale za své lidi, když se třeba dostali do průšvihů kvůli příliš kritickému pořadu, dovedla vždy bojovat. Při šéfování si brala plný vysílací úvazek a svými pořady se snažila pomáhat těm nejpotřebnějším: dětem z dětských domovů či z rozvrácených rodin, starým, nemocným a všem jakkoliv postiženým - nejen fyzicky či duševně, ale třebaš "jen" tím, že se jim děla křivda z kádrových důvodů.

Člověk volá člověka

Korunou jejího tvůrčího úsilí se, kromě relací věnovaných SOS dětským vesničkám, a účasti na proslulé publicistické tribuně *Lidé - život - doba*, stal v letech 1966 až 1969 pravidelný pořad *Člověk volá člověka*, zaměřený na organizování pomoci sociálně či jinak potřebným. Pro Čs. televizi připravila s redaktorkou Marií Voseckou a režisérem Václavem Sklenářem víc než deset *Civilních pří.* Stejně důsledně jako ve svých pořadech rozhlasových v nich o negativních jevech nejen informovala, ale hledala i jejich společné příčiny a cesty vedoucí k nápravě. Coby bývalá účastnice odboje nemohla dostat výpověď, a tak z rozhlasu odešla na vynucenou dohodu až v závěru roku 1971. Byla na vrcholu svých tvůrčích sil.

Po vyhazovu z rozhlasu a definitivní ztrátě iluzí ji zachránilo manželství s redaktorem Karlem Dostálem nejen proto, že si spolu výborně rozuměli. On byl navíc vyučený strojní sazeč a tak se mu podařilo získat práci aspoň v nočních směnách. Stáhli se do soukromí. A když on se dal do ediční přípravy samizdatového vydávání Hrabalových spisů, dala se ona do přepisování různých zakázaných rukopisů.

Léčba rozhlasem

Hned následujícího roku po Listopadu se s obrovskou energií vrhla do práce nejmilejší. Jako rozhlasová externistka navrhovala a dodávala „na klíč“ pestrout paletu příspěvků, přivedla k mikrofonu mnoho charismatických osobností. Patřila k nim někdejší redaktorka časopisu Vlasta Věra Hájková (spolu v 60. letech pomáhaly probojovat SOS dětské vesničky skýtající mateřskou péči opuštěným dětem), Marta Kubišová, Ester Krumbachová, Táňa Fischerová, Jaroslav Jakoubek, Marie Vodičková, Jan Špáta a mnozí další. Obnovila též úspěšný cyklus *Člověk volá člověka*. Nově ji zaujal Václav Klaus, s nímž až do léta roku 1993 natáčela jednou týdně pro Radioforum neformální rozhovory. Do konce tisíciletí vychrlila snad několik set pořadů. Doháněla jimi těch téměř

dvacet ztracených let a také zaháněla samotu poté, co v září 1995 náhle téměř ze dne na den ovdověla. Přišla tak nejen o životního partnera, ale také o spoluautora a prvního kritika všeho, co vytvářela. Víc než antidepresiva jí pomáhala „léčba rozhlasem“. Ta však ani ne pět let po manželově úmrtí definitivně skončila poté, co byla svou někdejší o generaci mladší kolegyní z reakce opakovaně vykázána. Svým způsobem to bylo horší než pozdější povodeň (2002), po níž jí v karlínském přízemním bytě nezůstala ani manželova fotografie.

Rozhlas veřejné služby

Zájem o rozhlas ji však opět nepustil. Každá zmínka o vysílání jakoby ji nabíjela energií, i ty poslední dny v nemocnici. Hodně poslouchala Český rozhlas, hodně četla (naposled Klímovy paměti), hodně si dělala poznámky, zůstala jí kritičnost a věcnost. Mrzelo ji, že rozhlas veřejné služby většinou jen informuje a baví. Říkala: *K čemu jsou člověku informace, když mu je nikdo nepomůže dát do souvislosti? Pořadů o problémech naší společnosti je minimum a když už se nějaký objeví, ukazuje CO se děje, ale ne už PROČ, jaké jsou příčiny různých konkrétních nešvarů a co dělat k jejich nápravě.*

Vadilo jí třeba formálně téměř stejné dopolední vysílání Radiožurnálu a Prahy (nynější Dvojky), časté

Libuše Šneková s manželem počátkem 90. let u přátel v Dánsku. Od autora fotografií dostala po povodni znovu.

nefunkční přerušování mluveného slova hudbou, absence do hloubky jdoucích kritických pořadů, chudoba rozhlasových žánrů... *Je nutné, aby také Praha měla v každou celou hodinu stále stejné zprávy?* Takových a jiných otázek si kladla hodně. Kriticky se dívala i na sebe a na vlastní minulost, což je výjimečné v každém věku. Sama už ale napravovat nic nechtěla a nechtěla ani, abych její kritické postřehy předala dál. Od toho jsou tu přece mladí, musí na to přijít sami, jako kdysi my...

Odešla, jak si přála

Její životní cesta vedla od skautingu k odboji na počátku let čtyřicátých, po jeho prozrazení do nacistického vězení, až posléze ji její zážitky z okupace a silné sociální

cítění přivedly hned po válce do KSČ. Až po únoru 1948 postupně přišla na to, kam se to vlastně kvůli svému vlasteneckému a sociálnímu citění dostala. Ale, řečeno volně jejími slovy, politický rychlík se už mezitím rozjel a ona, jak sama přiznává, neměla odvahu z něho vyskočit. Svých možností, známostí a znalostí, toho, že díky rozhlasu

mohla oslovovat velký počet lidí, však využívala k pomoci potřebným. Nezdolala ji žádná nepřítelů osudu, a vlastně ji nezdolala ani zákeřná nemoc. Odešla rychle, jak si přála - aniž by byla sobě či jiným na obtíž.

Jarmila Lakosilová

* * *

Ve vnitropolitické rubrice HRPV, kterou vedla Libuše Šneková, v letech 1963 až 1968 různě dlouhou dobu pracovali: Zdeněk Havel, Jiřina Hanušová, Jiřina Hrábková, Věra Macháčková, Josef Podaný, Eva Podlesná, Jitka Pražáková, Boris Riegler, Jindra Sobišková, Jarmila Votavová, Rudolf Zeman a sekretářky Jana Dušková spolu s Evou Pospíšilovou.

Arabské revoluce 2011: nástup demokracie nebo islamismu?

Pokračování z 1. strany.

školy ekonomické (ale přednáší i na VŠ finanční a správní) obsahovala také další jeho aktivity, proč jsme profesora Eduarda Gombára pozvali: po roce 1991 totiž působil v diplomatických službách, byl poradcem ministra financí i prvního náměstka ministra průmyslu a obchodu, viceprezidentem Česko-arabské obchodní komory a do čelných funkcí si jej zvolily Společnost česko-arabská, Sdružení přátel Sýrie a Česko-iránská společnost.

V části, která se týkala islámu, zdůraznil prof. Gombár, že od začátku v 7. století byl koncipován jako universalistické náboženství:

Myšlenka, kterou tento universalismus nese, je jediná správná pro celý svět, a proto je potřeba tuto myšlenku šířit, respektive darovat celému světu i za cenu oběti životů. Známe víc universalismů: pravoslavný, později carský, katolický, který jako universalismus skončil třicetiletou válkou; ale známe i ty moderní: francouzský revoluční demokratismus, americký demokratismus a komunistický universalismus.

Ovšem pokud jde o to, aby se islám prosadil jako reálný politický universalismus, skončil v 18. století, když Osmanská říše byla poražena

jednak carským Ruskem, Kateřinou II., jednak Francií, Napoleonem, a potom Velkou Británií. Politický universalismus islámu se projevoval v Osmanské říši, jejíž sultán se tituloval *já, chán chánů, rozdavač trůnů králům, vládce východu a západu, ochránce svatých měst Mekky a Mediny, druhý Alexander Veliký, et cetera et cetera*. Ale nikde není ani zmínka, na jakém teritoriu, protože on byl vládcem celého světa, a také neuznával nikoho jiného za sobě rovna. Teprve po porážce turecký sultán uznává imperátorský titul carevny Kateřiny II., která na tom explicitně trvala. Stejně tak po porážkách s Francií musel uznat titul císaře Napoleona. Tím vlastně končí ta universalistická představa politická a universalismus - podobně jako u katolicismu - se přenesl pouze do duchovní sféry, stal se běžným náboženstvím duchovního charakteru.

Tento universalismus měl potom své specifické podoby podle směru. V islámu jsou tři základní podoby: sunnité, kterých je 89,9 %, šíitů 10 % a zbytek jsou ti chárídzatci. Rozdíl je v tom, že pro sunnity nástupce proroka Mohameda má být volen, ale z užšího kruhu, a to z nastupujících dynastií. Pro šíity nástupce, imám, může být pouze jeho přímý potomek; ovšem Mohamed neměl syny, měl dceru Fátimu, která si vzala svého bratrance, respektive svého ujce Alího a z tohoto svazku jsou potomci, kteří se stávají imámy. Chárídzatci říkají, že imámem může být volbou kterýkoliv muslim, i kdyby to byl i habešský černý otrok.

Jestliže vývoj nástupnických států šel více méně sekulárním směrem, v hnutí islámském se objevily skupiny laiků, které na rozdíl od islámského kléru se snažily obnovit islám jako reálný politický universalismus. To znamená: dostat se k moci, nastolit islámský režim, islámské zákonodárství božího zákona, *šaría*, a rozšířit islámskou vládu postupně nad celým světem tak, jak to bylo v těch samostatných chanátech. To je představa skupin, jako je muslimské bratrstvo, které jsou relativně umírněné; říkáme jim obecně islámští fundamentalisté; tyto strany vystupují pod různými názvy. Kromě toho je vyčleněna ultraradikální skupina - těm obecně říkáme islámisté, tj. např. Al Kajdá a různé další organizace. Rozdíl mezi nimi je ten, že **islámisté** jsou schopní vést svatou válku, tzn. džihád. **Muslimští bratři** nikdy nevedou svatou válku...

▪ „Hodní“ a špatní

Máme na jedné straně tzv. „hodné“ státy jako Saudská Arábie, které v podstatě spolupracují se Západem. V Saudské Arábii demokracie je jedna

vládnoucí rodina, ta má asi 6 nebo 7 tisíc emírů nebo emírek, kteří mají v podstatě veškeré bohatství země a nikdo jiný nic nemá. Když někdo cekne, tak... Těch poprav tam teď není už tolik, zhruba 160 poprav mečem ročně je průměr – a všechno je v pořádku, to jsou ti hodní. Kuvajt, bahrajnský král, Emiráty, ti jsou naprosto v pořádku.

Problém vzniká u těch režimů, ve kterých vládnoucí skupiny chtějí udělat podle těch emirátů a Saudů tak trochu totéž. Saddám Husajn už si chystal cestičku k dynastii. Tam byli dva synové Udaj, Kusaj. Rádio Jerevan bylo dotázáno na osud Udaje a Kusaje a odpovědělo, že jsou pouze „kusé údaje o osudu Udaje a Kusaje a že se našly pouze údy Kusaje.“ Totéž bylo v Egyptě, Husní Mubarak už chystal, že kdyby se synové eventuálně nedostali k moci, tak aspoň nějaké ty majetky...

V Tunisu Alí, který mimochodem byl velký liberalizátor ve srovnání s Habíbem Burgibou - ať už v politice nebo ekonomice. Ekonomický růst tam byl kolem 6 % ročně; problém byl v tom, že lidé měli růst 0 %, těch šest šlo do kapes pěti rodin Abidína ben Áliho - jeho příbuzných, potom rodiny manželky a měl tři dcery, tak tedy do tří rodin zeťů, Tak si to rozdělili. Odborně tomu říkáme kleptokracie...

▪ Šance arabských revolucí

Myslím, že největší šanci směrem k demokratizaci by mohlo mít Tunisko. Jednak je to sekulární stát, Burgiba sám viděl svůj vzor v tureckém Atatürkovi, takže zavedl poměrně velmi rychle silné sekularistické prvky: zlikvidoval moc duchovenstva, i ekonomickou moc náboženských nadací, zavedl zrovnoprávnění žen. Protože měl zkušenosti z jiných arabských zemí, eliminoval roli armády. V Tunisku nikdy neměla armáda příliš velký vliv. Tunis začal prosperovat: vcelku tam nic není, ale začal prosperovat hodně z turistiky a potom za ben Áliho se turistika ještě víc rozvinula i do oblastí, které dříve nebyly turisticky využívány. Velká plejáda zemědělských projektů umožnila, že se obyvatelstvo stahovalo z pobřežních míst do vnitrozemí.

Tunisané samozřejmě jezdí studovat do Francie, ale vracejí se. Nebývá zvykem, že by masově zůstávali v Evropě. V momentě, kdy vznikly v r. 2010 sociální protesty, je otázka, zda vláda bude schopna řešit, pokud bikiny, pivečko a vínečko byly zakázány nebo omezeny, tam budou

schopni získat turisty, kteří přivezou peníze – čili otázka, jakou šanci budou mít tohle řešit.⁵

V Egyptě Mubarak delší dobu vzdoroval; tu časovou prodlevu potřeboval, aby si jeho rodina někam nějak zabezpečila naakumulované peníze. Výsledkem bylo zatím nastolení vojenské junty, její rada revolučního velení, i když se to jmenuje jinak, má vzor v někdejší Násirovi. Teď probíhají volby, budou trvat až do března a v první části získalo vítězství Muslimské bratrstvo (i když má jako strana jiný název). První informace byly 40 %, což je poměrně málo, odhady jsou větší. Tohle byl ovšem výsledek Káhiry, Alexandrie, ale dál bude volit venkov, a bude-li volit svobodně, může se podíl pro to bratrstvo velice zvýšit. Je tedy otázka, co bude potom a z toho jsou obavy.

▪ Libye

Libyjská společnost je kmenová. I Kaddáfí i se svojí rozsáhlou rodinou se opíral o kmeny z oblasti Benghází (Kyrenaika). Tam bylo už v 19. století silné náboženské hnutí, které bylo oporou královské rodiny a celá ta oblast byla baštou fundamentalistů a islamistů. Mluví se o tom, že tam proběhlo velké ozbrojené povstání islamistů v roce 1996, a v roce 1999 se islamisté pokusili o atentát na Kaddáfího. Takže události v Beghází byly dost varovné. Došlo tam k prvním střetům a ty velmi záhy přerostly v ozbrojené povstání proti režimu. Do toho vstoupilo z iniciativy Arabské ligy NATO. Výsledek známe: bezletová zóna vedla k tomu, že se zlikvidoval vojenský potenciál režimu a to umožnilo povstalcům, aby jej svrhli.

Pokud jde o lidskou kulturu, připomínám záběry Kaddáfího. Tato kultura tam je běžná, aplikuje se a bude se aplikovat tímto způsobem. K soudnímu tribunálu jsou vždycky povoláni ti, kteří prohrají, a nikdy ti, kdo vyhrají.

▪ Sýrie za vlády jedné strany

Samotný abasovský režim se podobal, řekl bych, husákovskému režimu u nás. Prezident je zároveň generálním tajemníkem vládnoucí politické strany Bass. To je nacionalistická sekulární strana. Také stát a režim je sekulární: je postaven na bázi zrovnoprávnění všech náboženství, rovnopráv-

---

⁵ Koncem roku 2010 vzplanuly v Tunisku nepokoje a 14. ledna 2011 prezident ben Álí rozpustil vládu a prchl do Saúdské Arábie. Původně chtěl utéci do Francie, ale francouzský prezident mu nepovolil vstup do země.

nosti žen atd. Vedoucí úloha strany Bass byla zakotvena v ústavě, ale to už se mění. Je tam systém Národní fronty, NF má dopředu stanoveno, kolik bude mít míst v parlamentu. Ale v něm jsou také tzv. nezávislí. V parlamentu i ve vládě je stanoveno, která křesla budou mít ostatní strany. Případné změny řešili pragmaticky: např. Syrská komunistická strana měla v parlamentu vždycky šest křesel, když se rozštěpila na gorbačovskou a „starou“, určili, že Syrská KS (1) bude mít tři křesla, Syrská KS (2) taky tři.

Faktická situace se už nepodobala husákovskému režimu. Veškerou moc měl Asad a jeho rodina. Sama patřila k náboženské menšině alavitů. Sýrie není jednotná, je tam vedle 60 % sunnitů např. velká obec křesťanská, kromě Arabů tam jsou i Arméni a Kurdové. Skupina alavitů – rodina prezidenta, jeho matky a užší kruh příbuzných, jejich příbuzní a kamarádi – ovládala veškeré mocenské páky. Všechno se rozhodovalo na hradě v Damašku, vláda byla jen výkonný orgán. Když jsme například chtěli dostat svoje pohledávky, napsal nám ministr: *„Čeká se na politické rozhodnutí.“* A to vznikalo na hradě. Další páky byly bezpečnostní služby, které tam jsou přebujelé, a stejně tak armáda. Ti všichni žijí z toho, že Sýrie je ve válečném stavu s Izraelem, i když na Golanech – a to jsem viděl z obou stran – od roku 1973 nepadl jediný výstřel.

Syrské obyvatelstvo je rozděleno podle červených linií, které se dodržovaly. Například obchodníkům, přestože tam bylo znárodnění, zůstal k dispozici textilní průmysl, těžký ne. V roce 2000 prezident Hátif al-Asad zemřel a nastoupil jeho syn Bašár. Nevíme, zda hraje slabého vládce, nebo opravdu rodinu neovládá, a tak řada jejích členů překračuje ty červené linie. Bašárův bratr jako velitel syrské jednotky s ní provádí drastické zákroky, které překračují to, co bylo dosud při potlačování dodržováno. Další příbuzný z rodiny matky podniká. Dosud platilo, že noví podnikatelé mohli podnikat jen v nových odvětvích – například v internetu, turistice, ale ve starých odvětvích byl ponechán prostor dosavadním obchodníkům. Tento příbuzný začal provozovat zastoupení na ostrově, které dosud patřilo jiné rodině, a ta začala financovat opozici a bariéry se začaly bortit. Syrská dynastie taky nikdy neovládala muslimské duchovenstvo, to bylo vždy spojeno s obchodními vrstvami.

▪ **Jaký režim je v „hodné“ zemi Saudů**

První dotaz byl na režim v zemi, kde od 18. století vládne rodina Saudů: Saudská Arábie je – pokud jde o náboženskou oblast – jeden z nejméně tolerantních

států. Rodina Saudů je spojena s velice tvrdým a ultrakonzervativním typem islámu wahabismem. Ženy, včetně cizinek, musí nejen chodit kompletně zahalené, nesmí řídit automobily. Náboženská policie kontroluje dodržování všech islámských pravidel. Je tam nemožná propagace jakéhokoliv jiného náboženství. Trestné je např. nosit křížek na krku.

Saudská Arábie má tři oblasti, které se ovšem velmi liší. Střed s hlavním městem Riad je opora wahabovců. Ostatní oblasti byly více méně dobyty. Především to je Mekka, Medina, kde byl normální islám, tzn. šáfijovský. Byl však zahrazen a vládne i tady wahabovská ideologie. Třetí oblast – východní provincie - je tam, kde je ropa. Šíitská menšina tam byla potlačena. Ale cokoliv se tam stane, může přispět k tomu, že stát se rozpadne.

Peníze i odtud odsává vládnoucí rodina; její členové je nehorázně utrácují - doma za paláce, venku za všechno možné, ale ukládají i do bank.

▪ Irák – příklad změny režimu násilnou cestou zvenčí

Saddámův režim byl jeden z nejhorších, které na Blízkém Východě existovaly. Válka proti němu přispěla k rozštěpení Iráku na tři oblasti: jih jsou Arabové-šíité, střed a západ jsou Arabové-sunnité a na severovýchodě jsou Kurdové - také sunnité, ale jiná národnost. A Bagdád jsou všechny tři skupiny dohromady.

Vedle skupiny, která kolaboruje s Američany, tam probíhá jakási skrytá občanská válka. Politická kultura tam byla taková, že při převratu v roce 1958 vyšla královna rodina s rukama nad hlavou, ale povstalci je rozstříleli a pověsili nohama nahoru. Bůhví, co může jednou očekávat vládnoucí skupina.

▪ Peršané mezi Araby aneb šíitské pojetí džihádu

Irán není země arabská. Je to šíitská země, kde vládne perský nacionalismus. Na rozdíl od toho, co jsme si slibovali od pádu šáha my, liberálové, tak se tam nastolila čistá teokracie podle vůle Chomejního – a ta je tam dosud. Irán má lokální velmocenské ambice. Nemyslím si, že má expanzivní sklony, protože v šíitském islámu poněkud jiné pojetí džihádu než v sunnitském islámu.

Pro sunnity se svět dělí na oblast islámu a oblast války a džihád tam může být expanzivní nebo obranný. Expanzivní džihád může být vyhlášen jen pod vedením vládců a naposledy byl vyhlášen v roce 1914, když Osmanská říše vstoupila do I. světové války na straně Německa. Od té doby

žádná výzva nebyla. Vyhlášení, které vydá nějaký Usáma, nemá žádnou váhu. Obranný džihád je povinnost kolektivní, to ale neznamená, že nějaký muslim může vejít do kavárny a vyhodit ji. Islamisté to však dělají.

V šíitském pojetí expanzivní džihád bude až před koncem světa, aby byla nastolena islámská vláda. Žádný islámský duchovní nemůže vyhlásit džihád, je odložen až na dobu před koncem světa. Obranný džihád v šíitském islámu je individuální povinnost. Narazí-li šíitský muslim na svém území na okupační sílu, jinověrce nebo bezvěrce, má možnost likvidovat ho, nemusí se však obětovat...

Dále odpovídal prof. PhDr. Eduard Gombár, Dr.Sc., na dotazy, které se týkaly role Ruska vůči islámským zemím; o tom, že na konflikty v době rozpadu Sovětského svazu měl vliv i rostoucí vliv bojovného islamismu.

Členy klubu zajímal také vztah Ústavu Blízkého Východu a Afriky na Filosofické fakultě UK a dalších pracovištích, jaký zájem mají studenti a jaké je jejich uplatnění po absolvování; mezi svými žáky jmenoval profesor Gombár vyslankyni Hybáškovou, kancléře Weigla prezidenta Klause a další.

Neautorizovaný přepis záznamu; redakční úprava redakce bulletin

Klub novinářů Pražského jara 1968, člen Syndikátu novinářů České republiky – členský zpravodaj ✘ Rediguje výbor klubu ✘ Adresa: Klub novinářů Pražského jara 1968, Senovážné náměstí čís. 23, 110 00 Praha 1 ✘ sekretariát SN ČR telefon 224 142 456 ✘ mluvčí KNPJ Jindřich Beránek; telefon 241 433 911; e-mail beranekj@iol.cz ✘ Sazba a tisk vlastní ✘ Číslo 4/2011 mělo uzávěrku 7. prosince 2011 ✘ Přetisk povolen s udáním pramene. – MK – E 6301